

Пролог

На кръстопът в живота си унищожих индийския си дневник при опит да скъсам с миналото. Всъщност, като се замисля, по онова време унищожих доста неща. Писма, бележки, безброй моменти, уловени в думи или в празните места между думите. Да, отлично си спомням как, въодушевена от новия живот, който се разкриваше пред мен, реших да разчистя всички спомени. Казах си: Хайде, погледни напред. Човек не живее със спомени. Изхвърли всичкия баласт на миналото, разкарай го, както и всички представи, които си имала за себе си или за живота си.

Едва по-късно осъзнах, че като се освобождавам от баласта и спомените, унищожавам най-скъпоценната част от себе си. Бях хвърлила в забравата търсенето на истинската си същност, бях се отказала от мечтите, копнежите, приливите и отливите си. Нямаше да си спомня, че съм унищожила дневника на най-далечното си духовно пътуване, ако много по-късно, след като ровех в едно и също чекмедже ден след ден, изведнъж не си дадох сметка, че той не е там. Тетрадката с лилавата найлонова подвързия беше изчезнала, номерът на полета, който ме отведе до Индия, го нямаше, бележките от онези, които ме обичаха, липсваха, както и следите от сълзи, размазали написаното по страниците.

„Невъзможно е“ казваше част от мен. Онази, която вечно се надява и вярва в чудеса и щастливите завършеци.

„Не е“, казва друга част от мен. Язвителният, ироничен нихилист. И дори добавя арогантно: „Не се прави, че си забравила как го хвърли на боклука. Добре знам, че Индия не е светъл миг в живота ти. Колко души знаеха, че ще ходиш там? Пазеше го в тайна от всички. И скри истинския мотив за пътуването си дори от себе си.“

Докато двете ми същности се препираха, аз обръщах къщата с краката нагоре; търсех го отново и отново. Не се предавах. Надявах се. Но го нямаше... Нямах го.

„Значи не е трябвало да е тук – помислих си след няколко дни, когато отчаянието ми, но и надеждата започнаха да се изпаряват. – Всяко „защо“ има своето „защото“. Ако го беше намерила, щеше да го изчетеш целия и с това да се приключи. После отново щеше да го заключиш в чекмеджето. А сега имаш шанс да върнеш този свят отново към живот – вътре в себе си. Остави спомените ти да полетят като ято лястовички в пролетния вятър. Онова, което някога е било, отново ще бъде. Само онова, което вече не живее в спомените ни, е изгубено наистина.“

И така... Мина месец, минаха два, а дневникът не се появяваше на единственото място, където го търсех: третото, най-долно чекмедже на бюрото ми. Реших да забравя за него. Да забравя за Индия и за себе си през онзи странен епизод от живота ми.

Но нищо не се забравя. Най-малкото онова, което човек иска никога да не се е случвало. Всичко се помни. Всички думи, които си изрекъл, чул, пропуснал да кажеш. Всичко, което си видял и сънувал. Всичко, което ти се е случило, или онова, което по причини, известни само на теб, никога не си оставил да ти се случи.

Точно когато реших да забравя напълно за дневника, моята Индия започна да извира в мен. Гледките, звуците и ароматите започнаха да ме навествават като неканени гости. Цяла една история, за която не бях сигурна, че се е случила тогава и там, и точно по този начин. Наистина ли се беше случила? Не знам, но знам, че е по-истинска от истината; от живота, от смъртта; от любовта.

Смърт! О, да. Заминах, за да се изправя очи в очи с нея. За да я заобичам така, както бих заобичала тайнствен любовник в нощта. Мълчаливо, безшумно, безименно. И като приех нея, аз се влюбих в живота.

**ДЪЛГИЯТ ПЪТ
КЪМ ДОМА**

– Отивам в Индия – съобщавам на съпруга си. – В ашрам. За изцеление – добавям бързо.

Очаквам неодобрение, разубеждаване, настояване. Не следва нищо подобно.

– Върви – отсича той. – Но... какво да кажа на приятелите ни? Че жена ми е полудяла и е отишла да засвидетелства уважението си към някой гуру?

Потискам усмивката си и съм благодарна, че прие съобщението за моето заминаване така лесно. Винаги съм обичала неговата прямота и умението му да приема нещата такива, каквито са.

Не че не се страхувам да тръгна. Толкова далечно и непознато ми се струва това пътешествие, че ако нямах ясна вътрешна цел, онзи глас, който ме подтиква „Върви“, вероятно щях да си остана у дома. Потопена в познатото. В безопасност в моя безопасен свят.

С приближаването на деня на моето заминаване несигурността ми се засилва. „Какво ще стане, ако просто не отида – питам се всеки ден. – Не, не, така не бива. Трябва да отида. Трябва ли?“

Лятото беше в разгара си. Неговият зной присъстваше тежко във всяка моя фибра. Мълчах от дни. У дома семейството ми също мълчеше и само от време на време ми хвърляха изучаващи погледи. Не приготвих почти никакъв багаж. В сака сложих само няколко дрехи. Там няма да ми е нужно нищо, повтарях си. Само трябва да заведе себе си, ако от мен въобще е останало нещо. Коя съм аз? Какво съм? И къде, по дяволите, съм тръгнала?

Нямам отговори на тези въпроси.

Пладне е, неделя. Децата ме изпращат на летището и се усмихват смутено. Свеждам поглед, за да не видят застиналите в очите ми сълзи. Последно повикване на пътниците за Рим, първата ми спирка по пътя към Индия. Прегръщаме се, а вътрешно крещя: „Не искам да заминавам! Искам да остана при вас, скъпи мои! Там, където съм обична, ценена, обожавана.“

– Да изкараш добре – казва Иван.

– Приятен полет – добавя Михаил.

Мразя сбогуванията. Дори да са кратки, в тях винаги има нещо финално. Никога няма да сме същите, когато се срещнем отново. Когато казвам довиждане на някого, винаги имам чувството, че се разделям с най-добрата част от себе си. Все едно се сбогувам с детството. Или с всички пролетни аромати, натрупани в сетивата ми.

Тези същите пролетни аромати ме посрещат в Рим. Докато слизам по стълбичката, ме обгръща мек, ароматен вятър. Ухае на море, на кедр, на олеандър, на розмарин, на пълнота. Вятърът си играе около мен, прегръща ме и леко ме побутва. От този момент нататък става мой постоянен спътник. Нежно, мълчаливо присъствие. Истински приятел.

Преди полета до Ню Делхи разполагам с половин ден и цяла нощ. В чувствения Рим празнуват живота. Музика долита отвсякъде, пълно е с улични художници, вкусно кафе, прекрасни пасти. Красиви хора в красив град. Идеален е, казвам си. Не е случайно, че съм тук. Сред цялото това изобилие. В този свят, който глези сетивата. Неволно сравняваш. Избираш. Къде всъщност съм истинската аз?

– Синьорита, много си хубава – подвиква ми минувач.

Друг господин, на средна възраст, под ръка с дама – вероятно съпругата му, – ми се усмихва и не откъсва очи от мен. Ще си изкриви врата. Боже, мисля си, колко много възпяват красотата тук. Плътската любов. Чувствам се поласкана, че толкова очи са насочени към мен. Чувствам се някак не-сама. Не съм така изгубена; изгубена завинаги.

Щом прекрочвам прага на хотелската си стая обаче, веднага ме обзема непоносима самота. Изпълнена е с такава тежка тишина – имам чувството, че мога да я разрежа с нож. Истинска е. Докосвам я. Мога да ѝ придам форма. Тишината навлиза в мен, аз навлизам в тишината. После се разминаваме като непознати в тъмна нощ.

Дълга, най-дългата нощ. Не знам къде отивам, нито откъде идвам. Потънала съм в безкрайна далечина. Намирам се в не-пространство. Като космонавт, забравен някъде отвъд орбитата на Земята.

Сутринта, преди изгрев-слънце, тръгвам към летището. Предстои ми кратък полет до Милано, а оттам – девет часа до Ню Делхи. Боингът, който ще ме отведе на друг континент, изглежда огромен и плашещ. Изкачваме се по стъпалата, но краката ми се движат неохотно. Част от мен иска да се върне, да остане тук, близо до дома, но другата част е наясно, че връщане няма. Поне в момента.

Самолетът е пълен с индийци. Повечето от тях веднага се изтягат по седалките, заспиват дълбоко и няма да се събудят до края на полета. Горките, мисля си аз. Кой знае колко усилено се трудят, щом им е нужна всяка минута, за да възстановят силите си. Но същевременно не са ли щастливци, щом могат така лесно да се потопят в сънищата си?

Времето минава изключително бавно; почти не се усеща, дори да минава. Не съумявам да го запълня с нищо. Взира се през прозореца в тъмнината и броя

секундите. Полетът се проточва безкрайно. Като че ли никога няма да свърши. Деветте часа ми се струват девет дни. И през цялото време съм изпълнена с притеснителното усещане за някакъв край. Сякаш отивам на място, от което няма връщане.

Ще помня винаги онзи полет. Не само защото е най-дългият в живота ми, но и защото някъде над Хималаите, на височина над десет хиляди метра, се срещнах с първото лице на смъртта. Нарича се „приемане“. Примиряване. Поднесоха вечеря, светлините изгаснаха, шумовете затихнаха, всички заспаха. Единствено аз съм будна. Чакам края на нещо, което няма край.

След няколко часа спокоен полет самолетът изведнъж попада в буря. Започва да се тресе, да пропада. Деца плачат, възрастните се плашат, а по лицата на стюардесите чета, че и те са напрегнати, докато седат на местата си и закопчават коланите. Със сериозен, металически тон пилотът ни съобщава, че сме попаднали в турбуленция и скоро ще излезем от нея. Но самолетът продължава да пропада в тъмнината. Усещам тялото си пронизано от ледени висулки, а дъхът ми не достига. Сърцето ми бие като чук в гърдите. Изплашена съм; ужасно изплашена. Така ли ще свърши всичко за мен? Всяка клетка в тялото ми се напъва да изскочи, да избяга, да се спаси. Но спасение няма. Хваната съм в това парче метал за вечни времена. Самолетът се накланя... Пада! Да, ето така умираме, мисля си аз. В тъмнина, далеч от дома, никъде.

Самолетът се е устремил към дълбините и примряла от ужас, аз се сбогувам с любимите си хора. Децата. Боже, защо ги оставих?! И изведнъж – примиряване. Приемам края. Явно затова никога не съм обичала финалните неща. Нямах никакво право на избор. Моите желания и волята ми нямат думата по отношение на

нещата, които ми се случват. Единственият ми избор е да ги приема. Ако да приемеш въобще може да се нарече избор.

И точно когато ги приех, бурята спря и самолетът продължи безпрепятствено дългото си пътуване през тъмнината. Светлините се включиха, стюардесите разкопчаха коланите, скочиха от местата си и се усмихнаха. Втрещена, наблюдавам какво става наоколо. То сякаш вече няма нищо общо с мен. Става въпрос за живота на други хора, за други съдби. Аз съм преминала тази граница.

Кацаме в Ню Делхи в тъмна, дъждовна нощ. Индийците, спали по време на цялата буря, изведнъж се събуждат и скачат от местата си, все едно колесниците, докосвайки земята, са им подействали като будилник. Грабват си багажа и бързо се отправят към изхода. Аз също се надигам, но краката едва ме издържат. Изтощена съм. Оставила съм всичките си сили, целия си живот някъде горе, във висините.

С влизането в сградата на летището оставам без дъх. Топъл, влажен въздух полепва по тялото ми. Намирам се по средата на огромно помещение с мръсни стени, пълно с мухи и полицаи с автомати. Колко е различно от света, който оставих зад себе си, мисля си, нетърпеливо чакайки да напусна това място.

Вън ме посреща драматичен хаос. Вали дъжд; всъщност – лее се като из ведро. Улиците са задръстени от хора, коли, рикши, велосипеди. Шофьори на таксите се блъскат един друг, крещят, дърпат ме за ръцете. Дали пък не сънувам? Не е възможно това да се случва на мен. Все едно съм паднала от небето; все едно съм попаднала в чужда съдба.

Качвам се на малък черен автобус – ще ме откара до летището за вътрешни линии – и успявам да си намеря място отпред. Тълпа хора се втурва вътре. Чува се ве-

села индийска музика; дъждът барабани по покрива и се стича отстрани като река. Все едно съм в аквариум. Светът около мен – кипящ, възбуден, шумен – ми се струва толкова далечен, толкова недействителен. Чакам да се събудя от този сън, така изпълнен с живот, от който обаче аз отсъствам.

Дъждът се лее, автобусът лети по улиците на Делхи, музиката се слива с шума на потоците вода в тъмната нощ. Мъже, жени и деца са плътно притиснати към мен; висят на главата ми. Всички са индуси. Говорят, смеят се, пеят. Само аз, ужасена, с впити в прозореца очи, говоря без думи: Мястото ми не е тук. Това е грешка. Не виждате ли колко сме различни? Е, това е само сън. Ще се събудя и всички вие ще изчезнете. Вие – във вашия свят, аз – в моя.

Те наистина са на своя територия. Техният свят, пълен с брътвежи и зловония, се пренася от автобуса на летището за вътрешни полети. Шокът ми от първата ми среща с индийците достига своя връх. Цели семейства седят или лежат по пода; някои ядат, други – спят, а двама, потънали в оживен разговор, лежат като на плаж. За да стигна до местата за сядане, се налага да прескоча тези изтегнати пътници. Препъвам се в дебел човек и едва не се строполявам отгоре му, а той само ме поглежда с безразличие и продължава да закусва или вечеря – зависи кое хранене е за него. Всичко ми е объркано и нямам представа дали е ден, или нощ. Знам само, че искам да се върна вкъщи. Обзел ме е невероятен копнеж по децата, да бъда с тях, у дома – направо е нетърпимо болезнено. Боже, какво съм дошла да търся тук?

Мисля, че знам какво търся. Търся една изгубена част от себе си. Усещам празнотата от липсата ѝ. Тук, в самия център на гърдния кош, подобно на тъмно гюле, на черна дупка; също като надигащо се земно вълнение, то бучи, ехти, вие в тишината на нощта. Също

като тежък студен камък, който нищо не е в състояние да стопли; нищо не може да го трогне.

Нямаше да се чувствам толкова изгубена, ако бях наред пустинята, мисля си, докато гледката пред очите ми продължава да се променя. Хората около мен постоянно се движат, леят се цветове и звуци, аромати... След известно време се уморявам да гледам и отивам да проверя часа на полета за крайната си дестинация. На информационното гише ме посреща истинска изненада. Млад мъж ме заговаря на моя език.

– Как сте?

Решавам, че ми се причува. В такъв шок съм, че халюцинирам.

– Моля? – питам на английски.

– Как сте? – повтаря той отново на моя език.

– Малко странно, объркано, защото това е първото ми посещение в... Вие как така говорите македонски?

– Учих в Скопие. Хубав град, хубави хора. Имаме доста общо. Споделяме една и съща радост.

Радост?! Той не знае за какво говори, мисля си. Но срещата с него ми действа като „добре дошла“. Приемам го за добър знак. За пътепоказател. Малка светлина, озаряваща пътя ми.

Попивам всички аромати и вкусове на разнообразната храна, сервирана от красивите стюардеси при последната отсечка от полета ми. Поглъщам гледката – изглежда толкова нереална от тази височина. Чувам брътвежа и смеха наоколо и си казвам: „Лети, моя душа. Лети!“

Колкото повече се приближавам до буквално най-южната точка на Индия, толкова повече усещам как кълбото на любовта се развива и нишката между двата края се опъва. Единият край ме дърпа напред, а другият – назад. Трябва да пусна единия. Трябва да се освободя. Иначе ще бъде разкъсана. Летя и си мисля, че

съм орел, но всъщност съм хвърчило, чийто край е в детска ръка. В ръцете на моите деца.

– Мамо, защо си толкова красива? – пита ме най-малкият; онзи, дето има думата „любов“ в името. – И защо те обичам толкова много?

Най-красивото обяснение в любов. Идва от сърцето на дете, което вижда единствено красотата. Чисто, отворено сърце. Кристално като капка роса, като планинско езеро. Светло като първия слънчев лъч, проникнал през прозореца, за да донесе новия ден.

Само той написа писмо до Учителя. Казах: „Заминавам. Напишете писма!“ Само той седна и с детския си почерк започна да запълва белотата на листа. Сякаш единствено той подкрепяше дългото ми пътуване. Бях убедена, че запечатаният плик съдържа изречението: „Грижи се за мама“.

Грижи се за мен, Учителю, Господи, грижете се за мен светци, буди, бодхисатви*!

На летището наех такси да ме закара до малкото село, където е ашрамът. Колата върви толкова бързо, колкото може. Шофьорът не сваля ръка от клаксона. Насочва се право към идващите насреща превозни средства. И точно когато решавам, че ще се сблъскат, че този път с мен е свършено, те се разминават в последната секунда. Не, това е невероятно! Истинска лудост!

Лицето на шофьора не съответства на цялостната атмосфера. Виждам го в огледалото. Той натиска непрекъснато клаксона, но лицето му остава спокойно. Не е намръщено, няма напрежение. Ако не виждах как

* Бодхисатва – в най общ смисъл, практикуващ Махаяна – този, който е взел решение да постигне пълно Просветление за доброто на всички чувстващи същества. В по-тесен смисъл – който вече е постигнал Освобождение и се намира на някое от десетте нива на Бодхисатва, или Бхуми, по пътя към пълното Просветление. Казва се, че будите винаги показват целта, а бодхисатвите показват пътя до нея. – Б. пр.

ръката натиска клаксон и не усещах с каква скорост се движим, бих помислила, че сме на неделна разходка.

След два часа каране шофьорът спира пред лавка от гофрирана ламарина и обявява:

– Време е за обяд.

Оставам в колата. Не съм гладна, а ме е страх да изляза. Чакам го повече от час. Това е абсурдно, дразня се аз. По шосето кара, все едно се надбягва с времето, а сега го пилее. Е, това е свършено различен свят и не бива да търся своята логика в него!

Докато шофьорът си прави обедната почивка, аз преживявам първата си среща с индийските просяци. Те се тълпят около колата, говорят, крещат, просят, тропат по прозореца. Страх ме е да ги погледна. Те са мръсни, босоноги и облечени в дрипи. Всякакви просяци: деца, старци, инвалиди. С красиви очи. Черни, колкото само очи могат да бъдат, с отблясъци на слънцето в тях. Питам се как нещо толкова тъмно може същевременно да е така светло. И още един парадокс. Гласовете им са пълни с отчаяние, а очите – с радост. Или само на мен ми се струва, че е радост? От тях струи тъмна светлина. Сякаш са сбрали всичката тъмнина и всичката светлина на Вселената в себе си. С всички галактики и цялата мъдрост на съществуването.

Шофьорът се връща и просяците мигом изчезват. Продължаваме пътуването. Минаваме край мека природа, малки къщи, разцъфнали дървета, червеникави обработени ниви. Омаяна от природата на Индия, изведнъж ме поразява ужасяваща мисъл. Сама си! С непознат шофьор на такси, който може дори да не е шофьор на такси, и си сама с него в края на света! Ами ако нещо ти се случи? Може да те убие. Да остави тялото ти тук, в нищото! Обречена си!

И докато този глас продължава да отеква в главата ми, тялото ми се смразява от страх. Научих този урок,

казвам си, за да се окуража. Само аз създавам реалността. Мислите се материализират в материалния свят. Пише го във всички книги по духовност. Добре, научила съм го. Сега ми се удава възможност да проверя тези книжни знания чрез личен опит. Да видя дали съм ги овладяла. Е, какво казват книгите? Мисли хубави неща и хубави неща ще ти се случат. Точно така. Ще мисля за хубави неща! Но... страхът вече витае във въздуха. И отговорът идва моментално.

Докато препускаме по пътя, изведнъж се появява черен джип с трима мъже. Карат успоредно с нас и дават сигнал на шофьора да спре. Крещя с пълен глас:

– Не спирай. Продължавай да караш!

– Полиция е. Трябва да спра.

– Не, не. Продължавай! – крещя панически.

Изведнъж си давам сметка, че той не е шофьор на такси. Уговорил се е с мнимите полицаи да ме ограбят, да ме убият и да хвърлят тялото ми някъде, където никой няма да го открие. Колата спира, тримата мъже слизат от джипа и тръгват към нас. Гледам второто, единственото лице на смъртта. Нарича се примиряване. Покорност. Безнадеждност.

Съвсем се приближават и аз се успокоявам. Сега празнотата замества страха. Не мисля нищо, не усещам нищо. Просто чакам да се случи. Отново край. Що за избор е изборът, при който нямаш избор?

Значи... това е. Край в края на света!

Не е край. Те наистина са полицаи. Той е шофьор на такси. Проверяват внимателно документите му и ни оставят да продължим пътя си.

– Има много фалшиви шофьори на такси – обяснява ми той.

Щастлива съм, че съм попаднала на истински, и се срамувам от истеричния си изблик. Затова си повтарям урока наум: животът ми е огледало на мислите ми. Светът, който създавам в себе си, е светът, в кой-

то живея, и е низ от събития, които аз самата призовавам.

Научила съм всичко това така добре от духовните книги. Всичко ми се струваше кристално ясно, но очевидно нищо не съм разбрала! Горката аз! С какъв възторг повтарях безсмислени цитати, като си въобразявах, че ги разбирам! Семейството ми имаше право да казва, че се увличам: животът не се учи по книги, а от самия живот!

Бях призовавала прекалено много драматизъм в един-единствен ден. Защо постъпвам така със себе си?

Стоя пред ашрама, пред висока дървена порта с изписано послание: „Само истината съществува“. Чукам. Никой не отваря. И отново ме заобикаля ято просяци. Така силно дърпат ръцете и дрехите ми, че ще ме разкъсат. Потъвам в глъчката, която вдигат, в обсебващите им ръце. Те са като черни гарвани. Черни, гладни, алчни. Никога ли няма да се отвори вратата? Никой ли няма да ме спаси? Не знам как да се справя с цялото това отчаяние около мен и в мен.

Наистина ли трябваше да измина целия този път, за да потвърдя, че животът ми не е нищо друго, освен стоене пред затворени врати?

* * *

Една врата винаги е била отворена за мен. Вратата на баба ми.

Всяко лято тя ме посреща седнала на камъните под старата акация. Потъвам в прегръдката ѝ и в аромата на отрупаното с цветове дърво.

Любов трепти в мълчанието. Всичко винаги е едно и също.

– Здравей, мила моя – казва тя. – Цял ден те чакам.

Сядам до нея на камъните и като държа съсухрената ѝ повехнала ръка, ѝ разказвам новините от града. Докато говоря, тя не задава никакви въпроси. Мълчаливо попива всяка моя дума. Опитва се да запълни празнината в себе си, резултат от отсъствието на онези, които обича. Слуша ме внимателно; толкова внимателно, сякаш е спряла да диша, от страх да не наруши тишината около нас.

— А, ти, бабо, как си? Какво ново? — питам, след като приключа с разказите от града.

— О, мила, какви новини може да има на моята възраст? Годишите ме затиснаха. Тялото ми тежи, като че нося планина на гърба си. Болката е лесна. Когато ме боли, мога да го изтърпя, защото знам — все някак ще премине. Най-болезнената болка обаче е възрастта. Трудно се понася. Не си отива. Чакам нетърпеливо смъртта, както младо момиче чака Великден. С радост. За да се измия, да сменя роклята, да си сложа новите дрехи. Да се украся с цветя.

А аз какво ще правя, когато си отидеш? Кой ще ме обича така тихо, така безусловно? Чири врати ще са винаги отворени за мен?

* * *

Най-после вратата отваря възрастна индийка с божествено синьо сари. Живите ѝ черни очи са пълни с любов и съчувствие. Това очите на баба ли са? Със същите бръчки около тях.

— Влез — отстъпва тя настрана.

Пред мен се разкрива нов свят. Улица, павирана с червени камъни, огромна статуя на Ганеша, великолепен мандир* в центъра, заобиколен от множество малки павилиони. Свят вътре в света.

* Мандир — място за поклонение на последователите на индуизма.
— Б. пр.

Така ли изглежда ашрамът? Представях си го различен. Мислех, че ще попадна в древна, порутена барака и няма да има друго, освен двор с отъпкана пръст и много хора, насядали мълчаливо наоколо. А тук има цял град! Невероятно!

Докато се оглеждам невярващо, към нас се приближават две млади жени с шалове като този на възрастната жена. Те са севадари, доброволни помощнички. Водят ме до павилион, където попълвам формуляр и получавам лист, на който пише, че ми е разрешено да остана една седмица.

– Седмица? – питам изненадано.

– Такова е правилото – отвръща старият чиновник (той не е такъв, но ми прилича на такъв, защото седи зад стъклена преграда) и вдига рамене. – Трябва да подновяваш разрешението всяка седмица.

– А ако забравя да го направя?

– Не се безпокой. Тук нищо не се забравя.

Вземам ключа и отивам в стаята си. Номер 14. Не е само стая – към нея има и баня. Приятно съм изненадана. Очаквах да спя в коптор, на пода, със стотици хора – мръсни, немити, изоставени. А виждах това. В сравнение с представите ми то беше лукс!

Лягам на едно от двете легла. По-близкото до прозореца – това не е съвсем прозорец, защото е покрит с мрежа против комари и е с решетки. Скоро ще науча, че те са заради многото шимпанзета, които нахлуват в ашрама. Драскат по прозорците, катерят се по дърветата и покривите, промъкват се в стаите и крадат всичко, което докопат. Любимото им място е покривът на мандира – там играят, пищят и скачат до безкрай.

Лежа на леглото, вгледана във вентилатора на тавана, който шумно охлажда стаята, и усещам как въздухът около мен се движи монотонно и ме успокоява. Толкова много събития само за два дни и ето ме сега

– един непознат човек в един непознат свят, в стая, наподобяваща затворническа килия. От изгнания дюшек се носи воня и усещам, че ми се повдига. „Дойде да откриеш свободата, а попадна в затвор“, казвам си троснато.

Щом го изричам, се появяват двете ми същности. Разговарят помежду си по своя особен начин: вечно се карат.

Колко далеч трябва да отиде човек, за да срещне себе си, пита едната. Онази, която търси истините и вълшебните светове. Е, не звучи ли романтично? Но какво означава да се срещнеш със себе си? Не го разбирам! Що за глупост е това, намесва се другата. Вечно мърморещата и досадно рационалната. За Бога, дайте ми малко спокойствие, дайте на душата ми да си отдъхне. Дойдох, вие правете каквото искате. Ако зависеше от вас, нямаше да мръдна никъде!

И наистина, колко далеч трябва да отиде човек, за да намери истината? Или себе си... И въобще трябва ли да ходим някъде? Не е ли достатъчно да стоим на едно място и пак да намерим онова, което търсим, в себе си? Аз предпочетох да се махна, да отида далеч, за да го намеря. Само Бог знае дали това е правилният път.

Каквото е, това е. Сега – към действие. Първо трябва да изчистя стаята. Излизам и виждам млада индийка да простира пране на простора, окачен в коридора. Отивам да я питам откъде да купя неща за чистене.

– Навън – отговаря тя, борейки се с дълго парче плат.

– Навън?

– Да, извън ашрама ще намериш всичко необходимо.

– И сари ли?

– Да, да...

– Но...

Тя си тръгва, а аз стоя колебливо пред огромното парче плат, от което капе вода. Току-що съм дошла в ашрама и не искам да излизам веднага. Както съм уморена и объркана, последното ми желание е да тръгна по магазините. Явно за пореден път нямам избор. Ще се наложи да изляза.

Отвън, пред голямата порта, се опитвам да се браня от тълпата просящи около мен. Впивам очи в земята и само дето не хуквам към първите малки магазини. Купувам дюшек, няколко чаршафа, кофа, четки да измета и измия пода и дезинфектиращи препарати. Продавачите ми помагат да отнесе покупките до стаята и аз се захващам с чистенето. Изхвърлям старите дюшеци и старателно изтърквам целия под, измивам банята и покривам леглото с чаршафи с щамповани по тях малки зелени слончета. Чувствам се добре. Мястото е станало обитаемо.

Но вонята на старите дюшеци вече е проникнала дълбоко в мен и дълго ще усещам зашеметяващото ѝ присъствие в спарения въздух на стаята. Тази миризма ще ме преследва вечно, или поне така ми се струва в момента. Защото е запаметила всички ужасяващи лица, които съм видяла в невидимото огледало, което се появи пред мен, когато стъпих в Индия.

А сега какво, питам се, след като изчистих стаята. Толкова съм уморена, че искам да поспя и да лежа цял ден, но глас в мен повелява: „Стани. Ще имаш време да се напиш!“

Намятам шал на раменете си и отново заставам пред стария чиновник.

– Извинявай. За пръв път съм тук.

– Да?

– Ще ми дадеш ли списък на мероприятията, моля. Разбирам, че съм дошла съвсем неподготвена.

За моя радост старият индиец е изключително мил. Сякаш с нетърпение е очаквал да го помоля за нещо.

Казва ми, че тук денят започва в пет часа с пеење на сутрешните баджани.

– В пет? – учудвам се аз.

– Да, точно така. Значи трябва да станеш в четири – пояснява той със сговорчив тон.

Продължава и обяснява, че два даршана – сутрешен и следобеден – се провеждат всекидневно и храната се дава също в определени часове.

– Има три кухни – добавя чиновникът. – Една европейска и две индийски.

Въпрос на избор е къде ще се храня.

– Тук денят приключва в девет. Тогава се гасят светлините.

– О!

Поглежда си часовника и обявява:

– Следобедният даршан започва след час. Най-добре веднага иди при мандира.

– А Учителят?

– Учителят?

– Кога ще го видя?

– Ха! – възкликва той и извърща глава.

– Дойдох... да се срещна с него. Изминах целия този път...

Той остава смълчан и разглежда някакви листове, пръснати по масата.

– Кажи ми поне дали е тук.

– Тук е – събира той ръце в намасте.

– Благодаря – кимвам аз и бавно си тръгвам.

Отивам в мандира и влизам от женската страна, където ме посреща купчина сандали, обувки и чехли. Значи трябва да си сваля обувките. Как успяват да разпознаят своите сред стотиците други? За щастие си нося красиви нови чехли и трудно бих ги сбъркала с други.

Изкачвам стълбището. Виждам редици жени, насядали по двойки на каменния под. Новопристигна-

лите заемат място в редицата, която се удължава с всяка минута. Сядам до млада индийка с бебе в ръцете. Пред очите ми има дъга от цветове. Всички жени са облечени в сари, но в различни цветове, кройки и украси. Това е най-сияйната дреха, която съм виждала, минава ми през ума. На краката им има малки звънчета, които подрънкват при всяка крачка. Невероятна красота.

Ала днес не мога да мисля за красотата. Нямам търпение да вляза вътре. Да се запозная с Учителя. Да го видя. И той да ме види. В момента не знам кое е по-силно: изтощението или възбуждането. Сърцето ми е живо, напълно будно, а тялото ми спи. Отново парадокс. Някога ще стана ли едно цяло? Завинаги цяла. Едно усещане, една истина, един път.

Когато целият двор се изпълва с дълги редици, сева с малка кошница започва да предлага нещо на насядалите отпред. По-късно научавам, че първата жена в редицата изтегля номер, който определя реда за влизане в мандира. Така се въдворява ред и се определя късметът. Всеки иска да е по-близо до Учителя, защото това означава възможност за пряка среща с него, разговор, благословия.

Две севи на входа ни претърсват, поглеждат в чантичките ни, прокарват по телата ни детектори. Какво е това? Не съм очаквала такава охранителна система. В края на краищата не отивам при политик, а при духовен учител!

Всеки бърза да си намери хубаво място на мраморния под. Аз седя на третия ред, до колона на главната пътека. Предполага се, че по нея ще мине Учителят. Много съм далеч, мисля си. Но по-късно, когато мандирът е изпълнен със стотици, по-скоро хиляди хора (мъжете от едната страна, жените – от другата), си давам сметка, че не е така. Аз съм в центъра на храма. В центъра на света. В центъра на надеждата.

Шумът и бърбенето, съпровождащи търсенето на най-доброто място, постепенно замират. Спуска се тишина, подобно на есенна мъгла над нивята. Оглеждам се озадачена. Намирам се по средата на голяма зала, която напомня на палат и е пълна със златни орнаменти. Скулптури и цветя. Не съм очаквала подобен лукс в малко село в затънтен край на Индия! Прекалено са лъскави за моя вкус. Освен това духовността не върви ли ръка за ръка със скромността?

Тишината започва да натежава. Има толкова много хора, а не се чува дишане. Спрели са да дишат! Спират времето! Забравят се! Забравят откъде са дошли и защо са тук. Напрежението расте. Ето го! Учителят идва! Прилича на слънцето, когато се издига над планински връх. Бавно, мълчаливо, сияещо!

Изведнъж мандирът се изпълва с взрив от викове, радост, въздишки. Всички застават малко по-изправени, придвижват се леко напред. И аз правя същото, все едно ме привлича магнит. Той върви съвсем бавно през редиците от хора. Имам чувството, че плува. Сякаш не докосва земята. От време на време спира, казва нещо; понякога прави странен знак с ръка, взема писма от някои от хората.

Писмата! Защо не ги взех със себе си? Мислех, че ще имам много време, че ще съм дълго тук. Но тук времето се измерва по различен начин. Всъщност не се измерва. То не съществува. Само моментът продължава вечно.

Той минава близо до мен. Ако протегна ръка... Ако се произправя малко... Ако бях донесла писмата, той щеше да ги вземе. Пропуснатата възможност. Подобно на толкова много други преди това.

Животът ми, изглежда, е сбор от пропуснати възможности.

Думите, които не съм изрекла, когато е трябвало, или обратното: онези, изречени прекалено рано или прекалено късно, а не тъкмо навреме. Събития, които

съм пропуснала; събития, които не съм допуснала да ми се случат или съм оставила други, нежелани, да ми се случат вместо тях... Любов, споделена прекалено рано или прекалено късно...

Никога не съм чувала подобно пеене. В мандира ехтят баджани, въздухът блести от топлина. Първо започват да пеят учениците. Всички са облечени в бяло и изглеждат като великолепни, разцъфнали дървета, обсипани с бели цветове. След това се присъединяват и другите. Мъже и жени. Деца и възрастни. Индийци и европейци. Пространството се изпълва с песни, чиито думи не разбирам, но сърцето ми ги разбира. Разбирам копнежа да достигнеш недостижимото, защото именно това ме е довело тук. Разбирам самотата на онези хора, които, подобно на мен, са тръгнали да дирят неизвестното.

Баджаните преливат една в друга и в мен се надига океан от емоции. Такава красота и такава тъга едновременно. Това чувство ми е познато. Когато нещо е красиво, истинско, пълно, ми иде да заплача, обзета от чувство, което не е тъга, но е много сходно с нея. Защото има сълзи. Те сякаш са по-близки до красотата, отколкото до радостта.

Учениците пеят и свирят и аз забравям всичко: коя съм аз, защо съм дошла тук, къде съм, в коя част на планетата, на Вселената. Аз изчезвам. Остава само музиката. И ме отнася към места, каквито не съм виждала дотогава. Невъзможно е да опишеш тези светове, да ги споделиш с другите, защото за тях няма думи, няма формулирани понятия за онова, което виждам. Дали съм виждала това преди, или пеенето на хиляди гласове ме отнася до друго ниво на съзнанието? Там, където няма кого да попиташ и кой да ти отговори. Там, където има само приемане. На живота и на смъртта. На вятъра и на празнотата. На звука и на тишината. На тъмнината и на светлината.

Не знам колко дълго продължи това пътуване без пътека. Знам само, че музиката ме завладя завинаги. Тя живее свой живот, отделен от моя. Проблясва, нашепва, пее тихо, понякога кънти като ехо или трещи. Понякога ми говори. Често мълчи. Но дори тогава я чувам. Защото живее там, където са се настанили спомените ми. Спомените? Това ли е точната дума? Защото те са по-живи от онова, което се случва в момента.

* * *

Лято е. Живея с майка си и сестра си в малко градче, в къща на главната улица. Баща ми работи в големия град и само понякога се връща в събота или неделя.

Беше детство, пълно със свобода.

По цял ден тичаме по алеите босоноги, почти голи, свободни. С децата от нашата улица играем на всякакви игри, изнасяме театрални представления – ние сме и актьори, и зрители. Ядем бяла халва.

Беше детство без играчки.

Срещу нашата къща се издига голяма розова къща с порта и дървена ограда, направена от – както ни се струва – много високи тараби. Там живее самотно момиченце. Тя е на пет, също като мен. Богата е. С прекрасни рокли и много играчки. Когато ѝ гостувам, гледам в захлас играчките в безброй цветове – не смея да ги докосна, камо ли да играя с тях. Само си пълня очите с тях, както ги пълня със сладки, залепя ли нос на витрината на малкия магазин в приземния етаж на къщата на момиченцето.

Не помня аз ли поисках куклата, или това богато и някак винаги тъжно момиче ми я даде. Всеки път, когато ѝ гостувах, я виждах захвърлена в ъгъла.

– Вземи я – предложи тя.

Гледах розовата, деликатна, приказна кукла с руси коси и сини очи и направо не вярвах, че е моя. Стоях вцепенена от радост, благодарност и щастие.